

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського
національного університету

Микола ДИВАК

« 15 травня 2024 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Липки Арсена Олеговича
на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності
майбутніх психологів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія**

ВИТЯГ

із протоколу № 12 засідання фахового семінару кафедри психології та
соціальної роботи Західноукраїнського національного університету
від 15 травня 2024 р.

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри психології та соціальної роботи,
доктор психологічних наук, професор **Гірняк А.Н.**, професор кафедри
психології та соціальної роботи, доктор психологічних наук, професор
Шандрук С.К., професор кафедри психології та соціальної роботи, доктор
психологічних наук, професор **Буняк Н.А.**, професор кафедри психології та
соціальної роботи, доктор психологічних наук, професор **Хазратова Н.В.**,
доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат психологічних
наук, доцент **Бригадир М.Б.**, доцент кафедри психології та соціальної
роботи, кандидат психологічних наук, доцент **Гірняк Г.С.**, доцент кафедри
психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент

Надвинична Т.Л., доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат філософських наук **Рудакевич О.М.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук **Шафранський В.В.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент **Мудрак М.А.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент **Бугерко Я.М.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат філологічних наук, доцент **Васильків О.В.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук **Притула О.А.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент **Ященко Е.М.**, доцент старший викладач кафедри психології та соціальної роботи **Підгурська М.В.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат соціологічних наук **Біскуп В.С.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент **Крупник З.І.**, доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат економічних наук, доцент **Миколюк С.М.**, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук **Сеник А.М.**, старший лаборант **Москаль Г.Я.**

ВІДСУТНІ: доктор психологічних наук, професор **Фурман А.В.**, доктор психологічних наук, професор **Фурман О.Є.**, кандидат психологічних наук, доцент **Шаюк О.Я.**

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження дисертанта Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія щодо його рекомендації до захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертанта Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Липка Арсен Олегович доповів про основні положення дисертаційної роботи, наукову новизну та найбільш вагомні теоретичні і практичні результати дослідження, які виносяться на захист.

2. Учасниками засідання фахового семінару кафедри здобувачу Липці Арсену Олеговичу були поставлені такі запитання:

д.психол.н., професор Хазратова Н.В.

1. Чи вивчали Ви емпіричну залежність між професійною відповідальністю і такими характеристиками як екстернальність та інтернальність?

2. Окрім названої у доповіді, тобто четвертинної, психологічної структури професійної відповідальності психологів, яку ще Ви вивчаєте у дисертації?

к.психол.н., доцент Бугерко Я.М.

1. Як на Вашу думку співвідносяться між собою поняття «відповідальна поведінка суб'єкта» і «відповідальна діяльність особистості»?

2. Охарактеризуйте запропонований та апробований Вами психодіагностичний інструментарій програми емпіричного дослідження структури професійної відповідальності здобувачів психологічного профілю.

к.психол.н., доцент Бригадир М.Б.

1. Чи здійснювали Ви порівняльний аналіз психологічних структур відповідальності, що обґрунтовані в концепції М.В. Савчина та обстоюваної Вами? Чим вони відрізняються?

2. Серед наукових підходів до вивчення даної проблематики Ви зазначили гуманістичний підхід. Обґрунтуйте будь-ласка свій вибір.

к.психол.н., доцент Гірняк Г.С.

1. У третьому розділі у Вас описані умови зреалізування та результати психологічного формувального експерименту. Назвіть експериментальні психодидактичні умови формування експерименту.

2. Вкажіть перспективні напрямки подальших Ваших наукових досліджень відповідно до тематики дослідження?

д. психол. н., професор Буняк Н.А.

1. Сформулюйте практичні рекомендації Вашого дослідження?

2. Назвіть основні та допоміжні методики, що Ви використовували на констатувальному етапі емпіричного дослідження професійної відповідальності майбутніх психологів?

к.психол.н., доцент кафедри Притула О.А.

1. Висвітліть детальніше проблематику актуальності наукової новизни та практичного значення Вашого дослідження за сучасних соціально-політичних умов сьогодення?

2. Яка відмінність між зовнішньою і внутрішньою структурами феномену відповідальності?

к.психол.н., доцент Мудрак М.А.

1. На які теоретичні концепції Ви спиралися у своєму дослідженні, створюючи модель психологічної структури професійної відповідальності особистості психолога?

2. Чому до структури професійної відповідальності до першого компонента, що традиційно поіменованій у психології як «когнітивний», Ви додали поняття «ментальний»? Тому обґрунтуйте поєднання «ментально-когнітивна» складова профвідповідальності?

На усі поставлені запитання здобувачем було надано вичерпну відповідь.

3. ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

доктор психологічних наук, професор Шандрок Сергій Костянтинович (науковий керівник) зазначив, що здобувачем Липкою Арсеном Олеговичем

повністю виконано освітньо-наукову програму за третім (освітньо-науковим) рівнем на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія, що підтверджено академічною довідкою аспірантури.

Науковим керівником у висновку було зазначено, що кваліфікаційна робота є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає затвердженій вченою радою темі та поставленій меті, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогам структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, містить наукові положення, що відображає наукову новизну та прикладне значення для вирішення завдань у сфері психологічної науки та практики.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження та його значимість для психологічної науки та практики підтверджує, що кваліфікаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами), а відтак, може розглядатися на засіданні структурного підрозділу щодо її подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

4. ВИСТУПИЛИ:

1. **Докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету Буняк Н.А. (рецензент)** зазначила, що професійна відповідальність – це завжди складноінтегрований процес, що спричинений як впливами суспільно-економічних, соціально-психологічних, педагогічних та інших умов життя, психодуховної атмосфери найближчого

довкілля та цілеспрямованого виховання, так і здатністю конкретної особи до саморегуляції, активності та самоактивності.

Відтак, актуальність названої тематики не викликає сумніву. У цьому контексті кваліфікаційна робота Липки Арсена Олеговича вдало доповнюється як вагомими теоретичними розвідками, що охоплюють філософсько-історичний екскурс проблематики відповідальності, аспекти вивчення зобов'язальності у контексті життєдіяльності, акценти відповідальності як психосоціального явища, вияву професійної зрілості тощо, так і емпіричними дослідженнями, що передбачають впровадження набору експериментальних умов покомпонентного розвитку професійної відповідальності (комплексні психодіагностичні зрізи, тренінг з актуалізації та прискореного розвитку кожного із чотирьох складників профвідповідальності, професійно-рольові ігри проблемно-ділового спрямування тощо). Зазначені нововведення уможливили виконання програми психоформувального експерименту, що підтвердив системний розвиток основних компонентів професійної відповідальності в їх психологічній динаміці від першого (бакалаврського) до другого (магістерського) рівнів вищої освіти підготовки майбутніх психологів.

Крім того, основні висновки та рекомендації кваліфікаційного дослідження слушно оцінити як науково обґрунтовану теоретико-прикладну працю вагової психологічної проблематики зі спеціальності 053 Психологія.

Відтак, аналіз кваліфікаційної роботи підтверджує те, що дослідження Липки Арсена Олеговича характеризується новизною, має теоретичну і практичну значущість, відповідає усім вимогам щодо здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Зазначені автором формулювання новизни є точними та відповідають поставленим завданням й отриманим висновкам. Практична значущість роботи полягає в тому, що обґрунтовані й запропоновані конкретно-тематичні, практико зорієнтовані рекомендації стосовно оптимізації професійної відповідальності у майбутніх психологів (базові правила, поради

психологічного збагачення, розпізнавальні індикатори, ознаки, характеристики, аспекти, програма особистісного зростання, приписи, алгоритми, етична абетка тощо), що наповнені змістом як чотирьох структурних компонентів цієї відповідальності, так і категорійними поняттями, що може застосовуватися в їхній повсякденній діяльності.

Якісні характеристики роботи вказують на її відповідність спеціальності 053 Психологія вимогам Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до такого типу робіт.

2. Кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету Надвинична Т.Л. (рецензент), у своєму виступі зацентувала, що нинішній період розвитку суспільства характеризується особливою актуальністю проблеми професійної відповідальності в усіх аспектах сьогочасного довкілля, оскільки від неї залежить як благополуччя окремої родини, групи, так і держави загалом. Нині проблема формування професійної відповідальності особистості психолога, ускладнюючись суперечливими процесами українського державотворення, є вельми нагальною, так як тісно пов'язана із циклами демократизації та гуманізації усіх сфер суспільного виробництва країни.

Тематика, зміст, завдання, теоретична та практична значущість дисертаційної роботи на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» Липки Арсена Олеговича презентують якісно новий підхід щодо генези професійної відповідальності сучасних психологів як у теоретичному аспекті, так і в прикладному. У кваліфікаційному дослідженні детально аргументовано вибір психодіагностичних методик, зокрема новостворений опитувальник покомпонентної структури професійної відповідальності пройшов багатоетапну процедуру конструювання та емпіричної апробації визначення факторів структурної організації параметричних компонентів у

життєдіяльності майбутніх психологів, установлення кореляційних зв'язків між шкалами-компонентами відповідальності, створення класифікацій показників як загальної професійної обов'язковості студентів, так і кожного із чотирьох діагностованих компонентів – ментально-когнітивного, емоційно-мотиваційного, поведінково-вольового і морально-духовного, що позитивно вплинуло на надійність та достовірність обґрунтованих фактів у процесі побудови й аналізу психологічних профілів відповідальності у студентів.

Сформульована тематика психологічних порад, методів, способів, рекомендацій стосовно оптимізації та активізації професійної відповідальності майбутніх психологів, адже від цього залежить організація та здійснення ними ефективної та продуктивної допомоги іншим, виконання професійних обов'язків, завдань тощо. Виокремлені практичні рекомендації розглядаються через призму структурних компонентів профвідповідальності – від першого (ментально-когнітивного) до завершального (морально-духовного). Це уможливило виокремити систему професійних приписів-настанов, правил активізації та розвитку їх взаємодії у системі «психолог-клієнт».

Відтак, проблематика та зміст дисертації є актуальною науковою проблемою. Кількість публікацій за темою наукової роботи вважаємо повністю вичерпною, оскільки наявні 4 фахові статті та 12 апробаційних праць.

Отож, подана робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді.

3. Кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету Бугерко Я.М. (рецензент) обґрунтувала, що проблема становлення професійної відповідальності особи завжди цікавила теоретиків

та практиків соціогуманітарного спрямування, оскільки, зобов'язальність – одна з інтегральних властивостей особистості, результат синергії усіх її психічних функцій та суб'єктивного сприйняття себе, інших, довкілля загалом. Водночас, це також і моральна риса особистості психолога, котра постає внаслідок цілеспрямованої взаємодії з іншими, його фахової й компетентної діяльності, а відтак концентрує в собі обов'язок, зобов'язання, наполегливість, свободу, рефлексію і виявляється у відповідальній поведінці та сумлінних учинках у взаєминах із клієнтами.

Виконана кваліфікаційна робота підтверджує відповідність спеціальності 053 Психологія, вимогам Міністерства освіти і науки України та критеріям Національного агентства забезпечення якості вищої освіти на отримання ступеня доктора філософії. Відтак, наявні вагомні підстави рекомендувати роботу для розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді.

4. Кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету Гірняк Г.С. (рецензент) відмітила, що проблема професійної відповідальності – це, зрозуміло, відображення складноорганізованої соціальної взаємодії суб'єкта у суспільстві. У такому разі соціально-психологічні детермінанти є передумовами, на підґрунті яких постає профвідповідальність, чи навпаки – нефаховість, некомпетентність, у т.ч. невідповідальність як особистісна характеристика особи, та визначається конкретний рівень її розвиткового функціонування. Відомо, що за природою становлення феномену професійної відповідальності на особистісному рівні психогенезу через процес соціалізації актуалізуються такі її компоненти, як знанневий, нормативний, мотиваційний, емоційний, когнітивний. Водночас персоніфікація знаходить вияв у такому наборі складників: ціннісно-смысловий, моральний, конативно-діяльний, вольовий, рефлексивний. Отож діалектика багатокomпонентного взаємопроникнення цих системотвірних процесів у підсумку визначально й спричиняє цілісність і ступінь розвитку

професійної відповідальності особистості психолога як інтегральної психодуховної характеристики його внутрішнього світу.

За науковим рівнем, теоретичною значущістю, отриманими результатами дослідження та поданими пропозиціями, кваліфікаційна робота А.О. Липки відповідає встановленим вимогам, які застосовуються до робіт подібного рівня.

В обговоренні дисертаційної роботи також взяли участь: д.психол.н., професор **Хазратова Н.В.**, к.психол.н., доцент **Бригадир М.Б.**, к.психол.н., доцент **Мудрак М.А.**, к.психол.н. **Притула О.А.**

У своїх виступах члени фахового семінару кафедри зазначили, що кваліфікаційна робота Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» є актуальною, яка вирізняється належним рівнем наукової новизни, висновки та пропозиції є науково обґрунтованими. Наукові досягнення здобувача опубліковані у фахових виданнях та апробовані на науково-практичних конференціях.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації.

2. Пропонувати Вченій раді Західноукраїнського національного університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації Липки Арсена Олеговича.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Липки Арсена Олеговича, поданої на здобуття
ступеня доктора філософії на тему «Психологічна динаміка розвитку
професійної відповідальності майбутніх психологів»**

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

З'ясування психологічного змісту відповідальності важливе для розвитку сфери освіти, причому професійно організованої, так і для родинного виховання. Багатоманіття форм громадянського життєдіяння нинішнього українського соціуму як живого поліетнічного психокультурного організму, прискорення темпів його різнопланових динамічних змін зумовлюють потребу розвитку професійної відповідальності особи зайнятої у системі суспільного виробництва. Не становлять виняток у цій справі й професійні психологи, покликані гуманізувати та гармонізувати міжлюдські стосунки і взаємодії. Професійна відповідальність психолога не лише уможливорює його постійний саморозвиток, особистісне самовдосконалення, фахову компетентність допомагати іншим, а й організаційно та змістово забезпечує ефективне виконання ним у майбутньому відповідних професійних обов'язків, завдань і функцій, що стабілізує психодуховний світи як громадян-клієнтів, так і врегулює міжособисті стосунки суб'єктів найближчого довкілля.

Кваліфікаційна робота Липки Арсена Олеговича є актуальною для сучасної психологічної науки та відповідає запитам суспільства у галузі супроводу здобувачів вищої психологічної освіти. У наукових розвідках дана проблема вивчається комплексно і, водночас, як одна з актуальних у філософії, соціології, етиці, педагогіці та психології. Однак у психологічних дослідженнях професійна відповідальність психолога обґрунтовується трискладово, переважно в єдності когнітивного, емоційно-мотиваційного та

поведінково-вольового компонентів. До уваги не береться четвертий – морально-духовний, від котрого залежить актуалізація вищого рівня його професійного вдосконалення та ефективної взаємодії. Зазначене зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи: «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів», у якій досліджується чотирискладовий перебіг її взаємоспричинення.

З огляду на це тема дисертаційного дослідження є актуальною і своєчасною.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету: «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (номер державної реєстрації 0119U101004), «Психосоціальне деталювання суспільних та особистісних подій як технологія мислевчинання» (номер державної реєстрації 0123U104568).

Тему кваліфікаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Тернопільського національного економічного університету (з 25.08.2020 р. – Західноукраїнський національний університет) 22.12.2016 року, протокол № 5 та уточнено вченою радою Західноукраїнського національного університету 24.04.2024 року, протокол № 9.

Мета, завдання та методи дослідження. Об'єкт та предмет дослідження

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та емпіричне підтвердження психологічної динаміки взаємозалежного покомпонентного розвитку відповідальності психолога у процесі його професійного становлення.

Відповідно для досягнення мети дослідження були визначені такі завдання дослідження:

1) проаналізувати теоретичні засади і методологічні підходи до пізнання відповідальності людини у філософсько-психологічному висвітленні;

2) здійснити концептуальне та емпіричне обґрунтування професійної відповідальності майбутніх психологів;

3) провести емпіричне дослідження реального стану покомпонентного розвитку професійної відповідальності здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів підготовки;

4) експериментально перевірити ефективність пропонованої теоретичної моделі генези структурних компонентів професійної відповідальності фахівців психологічного профілю упродовж їхнього навчання у ЗВО;

5) сформулювати практичні рекомендації щодо оптимізації розвитку професійної відповідальності здобувачів-психологів.

Методи дослідження ґрунтувалися на застосуванні системомислительного та структурно-функціонального підходів, а також загальнонаукових і спеціально наукових методах пізнання. Зокрема, теоретичні здобутки охоплювали аналіз, узагальнення, систематизацію, класифікацію, ідеалізацію, мисленнєвий експеримент, типологізацію; емпіричні стосувалися психологічного спостереження, бесіди компетентнісного розвитку, психологічні консультації, самозвіти здобувачів, фокус-групові інтерв'ю, опитування як діагностична процедура, контент-аналіз, описи професійних ситуацій, психологічного експерименту; методи математичної статистики відображали: описову статистику, подану у відсотках; частотний, кореляційний, факторний, кластерний різновиди аналізу, аналіз надійності й узгодженості (α -Кронбаха), непараметричні критерії Манна-Уїтні, Краскала-Уоллеса, Вілсона, перевірку на нормативність розподілу (критерій Колмогорова-Смирнова); r -коефіцієнт кореляції Пірсона, ϕ -факторний аналіз; а обробка і достовірність отриманих результатів забезпечувалися застосуванням сучасних методів статистичної обробки даних (SPSS v. 20.0).

У дослідженні використано двоскладовий набір основних і допоміжних психодіагностичних методик (визначення показників соціальної відповідальності М.А. Осташевої та вивчення відповідальної поведінки

суб'єкта діяльності методом аналізу цілісних життєвих ситуацій (М.В. Савчина), що уможливили диференційоване й одночасно системне вивчення покомпонентної структури професійної відповідальності здобувачів-психологів. Основними методиками були особистісний тест-опитувальник «Наскільки відповідальна Ви особистість?» О.Є. Фурман і спеціально створений А.В. Фурманом опитувальник покомпонентної структури професійної відповідальності, який пройшов багатоетапну процедуру конструювання та емпіричної апробації на предмет визначення факторів структурної організації параметричних компонентів названої відповідальності, встановлення між ними кореляційних зв'язків, створення класифікацій загальних і покомпонентних показників цього діагностованого феномену та ін., що дало підстави використовувати цей опитувальник на контрольному і формувальному етапах психологічного експерименту як надійний та інформативний діагностичний інструмент.

Об'єктом дослідження є професійна відповідальність особистості майбутніх психологів в освітньому просторі ЗВО.

Предметом дослідження є психологічна покомпонентна структура професійної відповідальності здобувачів-психологів та динаміка її взаємозумовленого розвитку.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна

Основні результати, отримані особисто автором, які характеризуються науковою новизною і виносяться на захист, містять такі наукові положення:

уточнено та обґрунтовано:

- зміст поняття про професійну відповідальність психолога не із традиційно виокремленої трискладової структури, а із четвертинної – у взаємозв'язку ментально-когнітивного, емоційно-мотиваційного, поведінково-вольового, морально-духовного компонентів, а також вперше доповнено найменування структурного складника професійної відповідальності – когнітивного, поняттям ментальний, що постає у такому

формулюванні як ментально-когнітивний та розкрито його психологічний зміст;

вперше:

- здійснено змістове наповнення (у т.ч. розмежування й погрупування) поняттєво-категорійного апарату психологічного пізнання чотирьох структурних компонентів професійної відповідальності психолога, де ментально-когнітивний описується через приналежність, архетипність, обов'язковість, відповідність, пошуковість, корисність, логічність, інтелектуальність, спрогнозованість, готовність, осмисленість, когнітивність тощо; емоційно-мотиваційний – необхідність, потребовість, зацікавленість, спрямованість, націленість, ініціативність, самоефективність та ін.; конативно-вольовий – зобов'язаність, наполегливість, самодисциплінованість, компетентність, продуктивність, сумлінність, креативність, принциповість, цілеспрямованість, стійкість, здоланність; а четвертий компонент – морально-духовний – співвідноситься відповідно із такими, як добровільність, автономність, надійність, гідність, благодатність, доброчесність, добропорядність, рефлексивність, свобода, альтруїзм;

- експериментально досліджено динаміку розвитку чотирьох компонентів професійної відповідальності майбутніх психологів контрольних та експериментальних груп на бакалаврському і магістерському рівнях підготовки у єдності із психологічними факторами відповідальної ефективності, що дало змогу отримати повноцінні психологічні профілі профвідповідальності психологів, стандартизувати шкали опитувальника покомпонентної структури вказаної відповідальності, створити класифікацію показників для кожного з компонентів і для визначення загального рівня розвитку цієї інтегральної риси-властивості особистості;

подальшого обґрунтування набули:

- психодіагностичні засоби вивчення динаміки професійної відповідальності психологів як фахової діяльності, що підтвердили свою емпіричну доцільність, надійність та валідність.

Практичне значення полягає в тому, що матеріали дисертації та обґрунтовані й запропоновані конкретно-тематичні, практико зорієнтовані, рекомендації щодо оптимізації професійної відповідальності у майбутніх психологів (базові правила, поради психологічного збагачення, її розпізнавальні індикатори, ознаки, характеристики, аспекти, програми особистісного зростання, приписи, алгоритми, етична абетка тощо), що наповнені змістом як чотирьох структурних компонентів цієї відповідальності, так і категорійними поняттями, можуть застосовуватися у їхній повсякденній роботі під час: а) проведення тренінгів особистісного і професійного зростання, б) ефективного психологічного супроводу молодих спеціалістів-психологів у процесі розвитку їхньої профвідповідальності та кар'єрного сходження, в) їх консультування з метою визначення сфери фахової діяльності психолога та організації її ефективного планування у подальшому, г) підготовки та проведення семінарів, конференцій, практикумів, спрямованих на підвищення рівня профвідповідальності у її чотирикомпонентній розвитковій єдності.

На основі опрацьованої психодіагностичної технології апробовано, адаптовано опитувальник покомпонентної психологічної структури професійної відповідальності, що доповнює наявний інструментарій діагностування та прогнозування профпридатності практикуючих психологів.

Змістове наповнення дослідження відображено у навчальних та робочих програмах, дидактичних тестах, тренінгових заняттях із дисциплін «Соціальна відповідальність», «Психодіагностика», «Психологія професійної креативності», «Професійна психологія», що впроваджені у Західноукраїнському національному університеті (довідка від 25.04.2024 року №126-25/1104).

Результати дослідження також упроваджено у таких закладах вищої освіти та наукових установах: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка від

30.04.2024 року №939/31), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (довідка від 29.04.2024 року №01-23/107), Національний університет «Острозька академія» (довідка від 29.04.2024 року №107), Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України (довідка від 02.05.2024 року №39).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні положення дисертаційної роботи викладені у 16 наукових працях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України з психології та 12 праць апробаційного характеру.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Липка А. Responsibility of personality in coordinates of psychological analysis. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 109-117. (0,8 д.а.).

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2018.01>.

2. Липка А.О. Відповідальність особистості у зарубіжному психологічному дискурсі. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. Вип. 33. С. 226-232. (0,6 д.а.). Режим доступу:

<https://library.krok.edu.ua/media/library/category/zhurnali/pravnychyi-visnyk-universytetu-krok/pravnychyi-visnyk-universytetu-krok-n33.pdf>.

3. Липка А. Відповідальність особистості в контекстах життєвого шляху і соціального повсякдення : психологічний аспект. *Психологія і суспільство*. 2019. № 1. С. 74-82. (0,9 д.а.).

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.01.074>.

4. Липка А. Психологічні поради та рекомендації щодо активізації професійної відповідальності психологів. *Психологія і суспільство*. 2019. № 2. С. 139-146. (0,65 д.а.). DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.02.139>.

Публікації апробаційного характеру:

5. Липка А.О. Історико-психологічні витоки пізнання відповідальності людини як особистості. *Актуальні проблеми психології та педагогіки* :

збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 листоп. 2016 р.). Харків, 2016. С. 57-60. (0,2 д.а.).

6. Липка А.О. Професійна відповідальність як показник соціальної зрілості особистості. *Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки* : збірник наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18-19 листоп. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 13-15. (0,15 д.а.).

7. Липка А.О. Психологічні характеристики відповідальності особистості. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців* : тези доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 30-31 берез. 2017 р.). Хмельницький : ХНУ, 2017. С. 35. (0,05 д.а.).

8. Липка А.О. Архітектоніка психологічного дослідження відповідальності особистості. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36). С. 160-171. (0,6 д.а.).

9. Липка А.О. Відповідальність особистості як передумова гуманізації соціальних стосунків. *Україна в умовах реформування правової системи : сучасні реалії та міжнародний досвід* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20-21 квіт. 2018 р.). Тернопіль, 2018. С. 305-307. (0,2 д.а.).

10. Липка А.О. Психологічне упередження відповідальності в гуманістичному та когнітивному напрямках. *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information : coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ»* : з avec des matériaux de la conf. Scientifique et pratique internationale, Bordeaux, 3 mars. 2019. Bordeaux, 2019. V.8. P. 29-32. (0,2 д.а.).

11. Липка А.О. Психосоціальні витoki пізнання юридичної відповідальності як передумова професійної взаємодії. *Психологія і педагогіка : актуальні питання* : збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12-13 квіт. 2019 р.). Харків, 2019. С. 101-104. (0,2 д.а.).

12. Липка А.О. Програма емпіричного дослідження психологічної структури професійної відповідальності студентів-психологів. *Наукові*

відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід : збірник наук. праць «ЛОГОΣ» за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20 травн. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 99-102. (0,15 д.а.).

13. Липка А.О. Професійні еталони і правила вдосконалення особистісної відповідальності та цілеспрямованості майбутніх психологів. *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук* : збірник наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9-10 серпн. 2019 р.). Одеса, 2019. С. 50-51. (0,1 д.а.).

14. Шандрук С., Липка А. Відповідальність як психосоціальне явище та інтегральна риса особистості. *Практична психологія сучасності : ресурси та перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 26-27 верес. 2019 р.). Луцьк, 2019. С. 211-215. (0,2 д.а. / 0,1 д.а. авторський внесок: охарактеризовано явище відповідальності у професійному зреалізуванні людини як суб'єкта суспільного повсякдення).

15. Липка А. Сутнісна характеристика професійної відповідальності особистості психолога. *Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених* : збірник матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 26 лют. 2020 р.). Київ, 2020. С. 260-263. (0,2 д.а.). Режим доступу: [https://kneu.edu.ua/userfiles/fupstap/Tr ta N 26 02 2020.pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/fupstap/Tr_ta_N_26_02_2020.pdf).

16. Lypka A.O. The structure and content of the psychologist's professional responsibility. *International review for human and natural sciences: association international Verein «Schulung, Kunst, Ausbildung»*. Zürich - Switzerland. 2020. № 1. P. 23-32. (0,6 д.а.).

Апробація матеріалів дисертації

Основні положення та результати дисертації обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми психології та педагогіки» (м. Харків, 11-12 листопада 2016 р.); «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки» (м. Одеса, 18-19 листопада 2016 р.); «Актуальні питання теорії та практики

психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (м. Хмельницький, 30-31 березня 2017 р.); «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 20-21 квітня 2018 р.); «La science et la technologie à l'ère de la société de l'information» (Bordeaux, 3 mars 2019 р.); «Психологія і педагогіка: актуальні питання» (м. Харків, 12-13 квітня 2019 р.); «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Полтава, 20 травня 2019 р.); «Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук» (м. Одеса, 9-10 серпня 2019 р.); «Практична психологія сучасності: ресурси та перспективи» (м. Луцьк, 26-27 вересня 2019 р.); «Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених» (м. Київ, 26 лютого 2020 р.).

Оцінка мови та стилю дисертації

Кваліфікаційна робота виконана українською мовою із дотриманням наукового стилю викладення змісту, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, логічною послідовністю розгляду питань, точністю та коректністю вживання спеціальної термінології, стислістю та об'єктивністю викладених основних матеріалів дослідження. Стиль викладу наукових положень, результатів досліджень, висновків і рекомендацій є зрозумілим та доступним до його сприйняття.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, що відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та напряму наукового дослідження освітньо-

наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» за спеціальністю 053 Психологія до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Липки Арсена Олеговича та повноти публікації основних результатів дослідження.

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити:

доктора психологічних наук, професора Гірняка Андрія Несторовича, завідувача кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

кандидатку психологічних наук, доцентку Надвиничну Тетяну Лонгінівну, доцентку кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Опонентами:

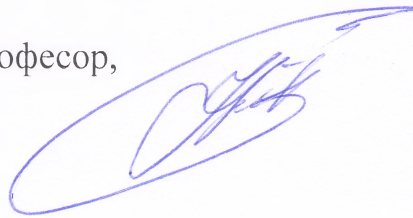
доктора психологічних наук, професора Кобця Олександра Володимировича, професора кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

доктора психологічних наук, доцента Саврасова Миколу Володимировича, професора кафедри загальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

кандидатку психологічних наук, доцентку Бабчук Олену Григорівну, завідувачку кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

2. Рекомендувати разовій спеціалізованій вченій раді прийняти кваліфікаційну роботу Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» до захисту.

Головуючий на засіданні,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
та соціальної роботи

Андрій ГІРНЯК